

Regeringens skrivelse

1998/99:128

Redogörelse för den svenska
krigsmaterielexporten år 1998

Skr.
1998/99:128

—
Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 29 april 1999

Göran Persson

Leif Pagrotsky
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten under år 1998. Vidare beskrivs översiktligt det regelverk som tillämpas på området. I korthet redovisas även viktigare skeenden under 1998.

Skrivelse

Den svenska krigsmaterielexporten år 1998

1	Inledning.....	4
2	Krigsmaterielexporten år 1998.....	5
3	Lagen om krigsmateriel	7
4	Riktlinjerna för krigsmaterielexport	7
5	Utredning om reglerna för följdleveranser.....	9
6	Regler med syfte att förhindra utförsel av reservdelar till krigsmateriel som olovligt förts ut ur landet.....	9
7	Inspektionen för strategiska produkter (ISP)	10
8	Exportkontrollrådet (EKR).....	11
9	Det teknisk-vetenskapliga rådet (TVR).....	12
10	Information om krigsmaterielexportpolitiken.....	12
11	FN-registret och annan rapportering om vapenöverföringar.....	13
12	Wassenaar-arrangemanget och andra exportkontrollarrangemang	14
13	Samarbetet inom EU på exportkontrollområdet.....	15
14	Försvarsindustrin och internationellt samarbete på krigsmaterielområdet.....	17
15	Utvecklingen av internationell handel med krigsmateriel	18

Svensk krigsmaterielexport år 1998

1	Bakgrund.....	20
2	Beviljade utförseltillstånd	20
3	Faktiska leveranser.....	21
4	Geografisk fördelning.....	25
5	Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.....	29
6	Militärt inriktad utbildning.....	29
7	Redovisning av ägande i utländska rättssubjekt	30
8	De exporterande företagen	30
9	Utvecklingen av de krigsmaterielproducerande företagens sysselsättning m.m.	31

Underbilagor

1	Export av och utförseltillstånd för krigsmateriel, 1984-1998.....	32
2	EU:s uppförandekod på vapenexportområdet	33
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 april 1999.....	44

Den svenska krigsmaterielexporten år 1998

1 Inledning

Den ökande internationalisering som präglar många samhällsområden återfinns också på krigsmaterielområdet. En rationalisering av den europeiska försvarsindustrin har påbörjats, som för med sig ett väsentligt mycket större mått av gränsöverskridande försvarsindustriell samverkan än vad som traditionellt varit fallet. Bakgrunden står bl.a. att finna i det kalla krigets slut, som medfört en förändrad hotbild och minskade ekonomiska ramar för försvarsmaterielanskaffning i de flesta länder. Krympande resurser och kraftigt stigande utvecklingskostnader för varje ny generation materiel har medfört en insikt i de flesta europeiska länder med en försvarsindustri av någon betydelse att renodlat nationella försvarsindustrier av ekonomiska skäl inte längre går att upprätthålla.

Utvecklingen går överallt mot nedskärningar och omstruktureringar av nationella försvarsindustrier. Den amerikanska industrin kan generellt sett sägas ligga före sina europeiska motsvarigheter i denna utveckling. Olika initiativ har därför tagits av såväl EU-kommissionen som enskilda regeringar i ett försök att påskynda och underlätta en omstruktureringsprocess i Europa. Målsättningen är att skapa en försvarsindustri på europeisk nivå som kan mäta sig med den hårt rationaliserade och storskaliga amerikanska.

Den svenska synen tydliggjordes i 1996 års försvarsbeslut (jfr prop. 1995/96:12 och 1996/97:4), där svensk försvarsindustri uppmanades att gå ut och söka stärkt internationellt samarbete. Även om en inhemsk försvarsindustri inte längre kan upprätthållas på samma sätt som tidigare – av de skäl som beskrevs ovan – är det av vikt för Sverige att försvarsmaktens materielförsörjning tryggas på ett sätt som bibehåller trovärdigheten för vår alliansfria politik. Den svenska försvarsindustrins fortbestånd som del av en större europeisk industri innebär att det tidigare oberoendet byts mot ömsesidiga beroenden som bedöms ge goda förutsättningar att säkra materielleveranser till det svenska försvaret vid behov. Vidare torde en omstrukturering på europeisk nivå underlätta en minskning av rådande överkapacitet inom europeisk försvarsindustri, vilket i sin tur minskar trycket att exportera för att kompensera bortfallet av lokala beställningar. Detta bedömer regeringen vara en i sig eftersträvarvärd effekt.

Sverige har anslutit sig till det s.k. Letter of Intent (LOI) initiativet som undertecknades av försvarsministrarna i Frankrike, Italien Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland i juli 1998. Detta arbete syftar till att identifiera åtgärder för att underlätta försvarsindustrins omstrukturering. Bland de områden som diskuteras återfinns exportkontrollprocedurer. Sveriges målsättning i denna del av arbetet är att uppnå ett resultat som rymms inom ramen för befintliga svenska riktlinjer. Vidare diskuteras bl.a.

leveransgarantier, som skall trygga materielförsörjningen till det svenska försvaret.

Europeiska unionen antog den 8 juni 1998 en gemensam uppförandekod för vapenexport. Syftet med koden är bl.a. att lägga en grund för en mer likartad och restriktiv exportkontrollpolitik i Europa. Koden är politiskt bindande och några hinder för enskilda medlemsländer att nationellt tillämpa striktare regler föreligger inte. Sverige kan således fortsätta att iakttä restriktivitet på området. Uppförandekoden innehåller vissa praktiska moment där informationsutbyte mellan medlemsstaterna står i centrum, bl.a. utbyts exempelvis information om avslag på förfrågan om vapenexport. Förhoppningen är att uppförandekoden kommer att möjliggöra ett gradvis närmande mellan EU-ländernas politik på området och en ökad grad av restriktivitet och ansvarstagande i Europa som helhet.

Sverige verkar aktivt för att koden skall bidra till en ökad öppenhet kring enskilda medlemsstaters överväganden på området. Som ett resultat av att koden antagits kommer en årsredovisning av EU-medlemsstaternas krigsmaterielexport att sammanställas av ordförandeskapet vilken alla EU-regeringar får del av. Sverige arbetar för att årsrapporten skall få en sådan utformning att den kan behandlas som ett offentligt dokument.

Den internationella handeln med krigsmateriel, såsom denna redovisas av Stockholm International Peace Research Institutet (SIPRI), minskade som kraftigast mellan 1990 och 1995 varefter en stabilare period inföll. USA behåller den världsledande plats man haft sedan 1991 vad gäller export av konventionella vapen, följt av Ryssland. Rysslands export har emellertid minskat sedan 1996. Sveriges export av tyngre konventionella vapen har ökat något under 1998 vilket resulterat i en 14:e plats detta år, efter bl.a. samtliga större EU-länder och Kanada. Svensk import av krigsmateriel har minskat under året, från 23:e till 36:e plats i SIPRI:s sammanställning (denna redovisas årligen i SIPRI:s årsbok).

Antalet sysselsatta i den svenska försvarsindustrin har fortsatt att minska under 1998, en trend som sannolikt kommer att bestå.

2 Krigsmaterielexporten år 1998

Regeringen har varje år sedan 1985 lämnat riksdagen en skrivelse med redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Härigenom förses riksdagen med en samlad information om krigsmaterielexporten, samtidigt som underlag ges för en bredare allmän debatt. Viss försiktighet är påkallad när det gäller att utläsa trender ur siffermaterialet. Exporten av krigsmateriel från Sverige är begränsad. Enstaka försäljningar av större system orsakar därför kraftiga svängningar uppåt eller nedåt i årstotalerna som inte kan förknippas med någon långsiktig trend.

Uppgifterna i den årliga skrivelsen baseras på lagstadgad rapportering från de krigsmaterieltillverkande företagen. Inspektionen för strategiska produkter (ISP) har sammanställt denna och inkommit med underlag till en redogörelse för krigsmaterielexporten år 1998 (*se bilaga*).

Värdet av den totala fakturerade försäljningen av krigsmateriel under år 1998 uppgick till 13 484 miljoner kronor, motsvarande en ökning med 14,6 procent jämfört med år 1997. Ökningen beror på fullföljandet av tidigare kontrakterade leveranser till det svenska försvaret. Faktureringen kan förväntas ligga kvar på en hög nivå under de närmaste åren, också därför att leveranser mellan olika försvarsindustriföretag ingår i totalsumman. Underleveranser av delsystem mellan industrier kan därför bokföras ett år, för att ett senare år återkomma som del av ett totalpris till slutkunden försvarsmakten. Totalsumman rymmer således ett mått av dubbelräkning.

Värdet av exportleveranserna av krigsmateriel under år 1998 var 3 514 miljoner kronor. Exporten svarade således för knappt 26,1 procent av försvarsindustrins totala fakturerade försäljning av krigsmateriel under året. Exportleveranserna ökade år 1998 med 13,3 procent i förhållande till år 1997. Detta kan jämföras med 14,6 procents ökning för den totala fakturerade försäljningen av krigsmateriel och 6,4 procents ökning av den totala varuexporten från Sverige.

Exportleveranserna av krigsmateriel motsvarade 0,52 procent av den totala svenska varuexporten år 1998 jämfört med 0,49 procent år 1997.

Krigsmateriel uppdelas i två kategorier: förstörelsebringande materiel som betecknas som krigsmateriel för strid (KS) och icke-förstörelsebringande som kallas övrig krigsmateriel (ÖK). Exporten av krigsmateriel för strid ökade med 77,0 procent eller från 939 miljoner kronor år 1997 till 1 662 miljoner kronor år 1998. För övrig krigsmateriel noterades en nedgång i exporten med 14,3 procent motsvarande en minskning från 2 162 miljoner kronor år 1997 till 1 852 miljoner kronor år 1998.

Under år 1998 har utförseltillstånd beviljats för försäljning av krigsmateriel till ett värde av 3 273 miljoner kronor, varav 1 449 miljoner kronor avser krigsmateriel för strid och 1 824 miljoner kronor övrig krigsmateriel. Värdet av beviljade tillstånd minskade med 35,3 procent år 1998 jämfört med år 1997. För krigsmateriel för strid uppgick minskningen till 41,6 procent och för övrig krigsmateriel till 29,3 procent jämfört med år 1997. Som framgår av diagram i underbilaga 1 har värdet av beviljade tillstånd varierat kraftigt under senare år medan värdet av faktiska leveranser uppvisat mindre variationer. Förklaringen till detta är att delleveranser förknippade med ett enskilt utförseltillstånd kan pågå under flera år.

3 Lagen om krigsmateriel

Tillverkning och utförelse av krigsmateriel regleras genom lagen (1992:1300) om krigsmateriel (ändrad senast 1998:771) och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel (ändrad senast 1998:402). Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 1993 och ersatte lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m.m. och lagen (1988:558) om förbud mot utförelse av krigsmateriel, m.m. med tillhörande förordningar.

Den nuvarande lagen bygger i allt väsentligt på den tidigare lagstiftningen liksom på tidigare praxis. Den innehåller dock en vidgning av krigsmaterielbegreppet samt förenklingar, förtydliganden och moderniseringar av de bestämmelser som gäller för kontrollen över tillverkning och utlandssamverkan avseende krigsmateriel.

Krigsmateriellagen föreskriver att krigsmateriel inte får tillverkas utan tillstånd. Även all försvarsindustriell utlandssamverkan förutsätter tillstånd. Med utlandssamverkan förstås exportförsäljning eller annat tillhandahållande (bl.a. överlåtelse eller förmedling) av krigsmateriel. Vidare omfattar begreppet upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätter, avtal med någon i utlandet om att gemensamt med denne eller för dennes räkning utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller om att gemensamt tillverka krigsmateriel. Slutligen krävs tillstånd, med vissa undantag, för att bedriva militärt inriktad utbildning.

Som nämnts, indelas krigsmateriel enligt lagen i två kategorier. Bestämmelser om vilken materiel som innefattas i de två kategorierna återfinns i krigsmaterieförordningen.

4 Riktlinjerna för krigsmaterielexport

Riktlinjerna för krigsmaterielexport uttrycker principer för exporten som fastlagts med brett parlamentariskt stöd och som är vägledande vid prövningen i ärenden om tillstånd till krigsmaterielexport enligt lagen och förordningen om krigsmateriel (jfr. prop. 1995/96:31 s. 22). Riktlinjerna tillämpas på alla former av utlandssamverkan som regleras i lagen om krigsmateriel. De behandlades i prop. 1991/92:174 Lag om krigsmateriel (s. 41) och bet. 1992/93:UU1 Krigsmaterielexport.

Ett övergripande syfte med riktlinjerna är att ge en stabil och generell grund för tillståndsprövningen. ISP beviljar tillstånd enligt lagen om krigsmateriel. Varje utförelseärende prövas emellertid individuellt.

Enligt riktlinjerna bör tillstånd till utförelse av krigsmateriel endast medges om detta

- bedöms erforderligt för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
- inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

De ovan angivna bedömningskriterierna omfattar också samverkan med person eller företag i utlandet avseende utveckling eller tillverkning av krigsmateriel. Sverige är ett av få EU-länder som har en lagstiftning som även omfattar förmedling av krigsmateriel (arms brokerage). Den svenska lagens bestämmelser omfattar alla individer som är bosatta i landet, oavsett nationalitet. Inom EU undersöker nu medlemsländerna möjligheten att introducera en sådan lagstiftning, med den svenska lagen som konkret exempel.

Riktlinjerna framhåller särskilt den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelse skall fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Situationen i mottagarlandet vad gäller mänskliga rättigheter skall alltid vägas in även i de fall då det är fråga om utförelse av materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Breddningen av krigsmaterielbegreppet år 1993 åtföljdes av en indelning av krigsmateriel i två kategorier för vilka uppställts delvis olika riktlinjer för utförelse. För kategorin *krigsmateriel för strid* gäller att tillstånd till export *inte bör ges* till en stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, en stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt, en stat som har inre väpnade oroligheter eller en stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta är samma krav som tillämpades redan tidigare, med den skillnaden att förekomsten av kränkningar av de mänskliga rättigheterna tidigare endast behövde beaktas om materielen i sig kunde användas för att kränka de mänskliga rättigheterna. I detta avseende skiljer sig Sverige från vissa andra EU-länder.

För utförelse av *övrig krigsmateriel*, som i stor utsträckning omfattar produkter som före år 1993 inte betraktades som krigsmateriel, gäller att utförelsetillstånd *bör beviljas* till länder som inte befinner sig i väpnad konflikt med någon annan stat, som inte har inre väpnade oroligheter eller där det inte förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter.

De skilda riktlinjerna för krigsmateriel för strid respektive övrig krigsmateriel innebär att en större länderkrets kan komma i fråga som mottagare av övrig krigsmateriel, dvs. icke förstörelsebringande materiel, än för krigsmateriel för strid. Genom utvidgningen av krigsmaterielbegreppet synliggörs och redovisas export som tidigare var oreglerad. Denna export blir nu också föremål för en politisk prövning.

När det gäller *följdleveranser* anger riktlinjerna att "tillstånd bör ges till utförelse av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförelse eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd".

5 Utredning om reglerna för följdleveranser

Vid konstitutionsutskottets granskning 1995/96 av ett regeringsärende om tillstånd till viss krigsmaterielexport fann utskottet att utvecklingen av praxis vad gäller följdleveranser behövde undersökas närmare (bet. 1995/96: KU30 s. 90). En sådan granskning genomfördes under 1996/97 års riksmöte. Konstitutionsutskottet fann att "vad utskottet anfört om problem som särskilt har samband med följdleveransbegreppet ger enligt utskottets mening regeringen anledning att överväga och precisera det avsnitt i riktlinjerna som behandlar följdleveranser" (bet. 1996/97: KU25 s. 39 ff). Regeringen beslutade den 25 november 1997 om direktiv för en sådan utredning (dir. 1997:130) och utsåg en utredare. Denne har redovisat sitt uppdrag den 31 mars 1999 (SOU 1999:38). Sedvanligt remissförfarande följer.

6 Regler med syfte att förhindra utförsel av reservdelar till krigsmateriel som olovligt förts ut ur landet

Det har förekommit att innehavare av sådan krigsmateriel som olovligen har förts ut ur Sverige, eller som har vidareexporterats i strid med ett lämnat tillstånd, hos svenska leverantörer har efterfrågat reservdelar till sådan krigsmateriel. Det är regeringens inställning att sådan export icke skall medges. Denna inställning har även tydliggjorts i riktlinjerna, som föreskriver att s.k. följdleveranser skall avse tidigare *med vederbörligt tillstånd* exporterad krigsmateriel. I regel räknas även reservdelar till begreppet krigsmateriel och deras utförsel kan därmed kontrolleras. Vissa enklare reservdelar är emellertid industriella standardprodukter. Dessa enklare delar faller utanför krigsmaterielbegreppet och någon laglig möjlighet att förhindra deras export förelåg inte tidigare. Regeringen lade därför fram ett förslag i syfte att förhindra sådan utförsel i prop. 1997/98:68, Exportkontroll av vissa strategiska produkter.

Genom de nya bestämmelserna i lagstiftningen om strategiska produkter (SFS 1998:397), som trädde i kraft den 1 juli 1998, har införts ett krav på exporttillstånd för produkter som ej ingår i begreppet krigsmateriel, men som i det enskilda fallet är eller kan vara avsedda att användas som delar eller som komponenter till krigsmateriel som olovligen förts ut ur landet eller som har vidareexporterats i strid mot lämnat tillstånd. Tillståndskravet skall gälla, om Inspektionen för strategiska produkter har informerat exportören om att produkterna är eller kan vara avsedda för ett sådant ändamål.

Vidare har införts en skyldighet för exportörer att underrätta Inspektionen för strategiska produkter om en tilltänkt export av produkter som är avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel. Inspektionen skall då avgöra om tillstånd skall krävas för exporten.

7 Inspektionen för strategiska produkter (ISP)

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) inrättades den 1 februari 1996, med ansvar för den kontroll som föreskrivs i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (1998:397) om strategiska produkter med tillhörande förordningar. Inspektionen övertog därmed ansvaret för merparten av de uppgifter som tidigare handlades av Krigsmaterielinspektionen (KMI) och den enhet inom Utrikesdepartementet som svarade för strategisk exportkontroll. Sedermera har ISP även utsetts att vara nationell myndighet inom ramen för FN:s konvention om förbud mot kemiska vapen (CWC).

ISP ansvarar således för tillstånds- och utförelsefrågor avseende såväl krigsmateriel som andra strategiskt känsliga produkter med både civil och militär användning (varor med dubbla användningsområden eller "dual-use" varor). Myndigheten har skyldighet att lämna över ärenden som har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt till regeringens prövning. ISP verkar i nära samråd med Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet.

ISP har löpande kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. Vad avser krigsmateriel skall företagen till ISP kvartalsvis redovisa den marknadsföring de bedrivit utomlands. Dessa rapporter ligger till grund för ISP:s återkommande genomgångar med företagen avseende deras exportansträngningar. Förutom att fatta beslut i tillståndsärenden granskar ISP de underrättelser som tillverkare av krigsmateriel är skyldiga att lämna senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av- eller annan utlandssamverkan om krigsmateriel. Slutligen skall de krigsmaterielexporterande företagen rapportera om de leveranser som genomförts med stöd av lämnade tillstånd.

ISP är en självfinansierad myndighet. Avgifter som täcker myndighetens kostnader tas av statsverket ut av de tillverkande företagen. Avgifterna beräknas med utgångspunkt från värdet av fakturerade leveranser av kontrollerade produkter som överstiger 2,5 miljoner kronor per år. Underlaget för avgiftsuttaget omfattar således både leveranser inom Sverige och leveranser till utlandet. Något direkt samband mellan avgiftens storlek och exportens omfattning föreligger således ej. Ett direkt samband mellan myndighetens verksamhet och industrins betalningar har också undvikits, genom att avgifterna inbetalas till statsverket och inte direkt till myndigheten. Myndighetens löpande verksamhet anslagsfinansieras på sedvanligt sätt och kostnadstäckning uppnås genom utdebitering av industrin årsvis i efterskott, då verksamhetens faktiska kostnad liksom företagets fakturerade leveranser slutgiltigen kan fastställas.

Antalet inkomna ärenden avseende utförelse uppgick under år 1998 till 2 040, varav 447 avsåg varor med dubbla användningsområden. Motsvarande tal för 1997 var 2 009 resp. 403. Målsättningen för ISP har varit att inkomna utförelseärenden skall slutbehandlas inom en månad, på sikt inom två veckor.

Inom verksamhetsgrenen Kemvapenkonventionen överlämnades 183 industrideklarationer till ISP mot 180 år 1997. Motsvarande antal deklarationer till konventionens sekretariat OPCW i Haag var 37 för både år 1997 och 1998. Under kemvapenkonventionens verifikationsbestämmelser har en svensk anläggning inspekterats av OPCW vartdera året 1997 och 1998.

8 Exportkontrollrådet (EKR)

Enligt 10 kap. 6 § regeringsformen skall regeringen i utrikesärenden av större vikt om möjligt överlägga med Utrikesnämnden före avgörandet. Vissa utförelsärenden som rör krigsmateriel är av sådan art att överläggning med nämnden är påkallad. Det har emellertid bedömts önskvärt att ge även andra enskilda utförelsärenden av principiell vikt en bredare politisk förankring. Riksdagen beslutade därför år 1984 på grundval av prop. 1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, att en rådgivande nämnd i krigsmaterielfrågor skulle inrättas. Nämnden ombildades den 1 februari 1996 till Exportkontrollrådet i samband med tillskapandet av myndigheten ISP. Samtidigt breddades dess sammansättning för att återspegla den bredare sammansättning som Utrikesnämnden idag har. I Exportkontrollrådet är därför samtliga riksdagspartier representerade. Rådet har 10 ledamöter.

Exportkontrollrådet sammanträder på kallelse av ISP:s myndighetschef, krigsmaterielinspektören, som även leder överläggningarna. Vid rådets sammanträden presenterar Utrikesdepartementet bedömningar av aktuella mottagarländer. Försvarsdepartementet medverkar med bedömningar avseende ärendenas försvarspolitiska betydelse.

Exportkontrollrådet ges tillfälle att ta ställning till alla principiellt viktiga krigsmaterielärenden vid sina månatliga sammanträden. Vidare ges ledamöterna full insyn i handläggningen av dessa ärenden genom att samtliga utförelsebeslut för exportförsäljning fortlöpande redovisas. Genom denna procedur säkerställs en parlamentarisk insyn i tillämpningen av lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Krigsmaterielinspektören har även möjlighet att vid behov höra rådet i frågor som rör tillämpningen av lagen (1998:397) om strategiska produkter.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen skall överlägga med Utrikesnämnden om.

Under år 1998 hölls nio sammanträden i rådet.

9 Det teknisk-vetenskapliga rådet (TVR)

För att bistå krigsmaterielinspektören med beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel inrättades år 1984 ett särskilt teknisk-vetenskapligt råd med företrädare för institutioner med överblick över

teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Under år 1998 höll rådet fyra sammanträden.

Genom tillskapandet av ISP har det teknisk-vetenskapliga rådets arbetsområde breddats till att även omfatta varor med dubbla användningsområden.

10 Information om krigsmaterielexportpolitiken

En viktig uppgift för ISP är att verka för spridning av kunskap om exportkontrollen, både till allmänheten och till de företag som berörs. ISP har nyligen genomfört en revidering av den handbok som senast gavs ut av KMI år 1993. Handboken är främst avsedd för dem som inom försvarsindustrin och vid statliga myndigheter har befattning med ärenden som rör tillverkning och utförsel av krigsmateriel. Handboken redovisar gällande lagstiftning, regelverk och handlägningsordning för tillståndsärenden. En motsvarande handbok för verksamhetsgrenen Strategiska Produkter har publicerats under år 1998. Därutöver anordnar ISP återkommande seminarier och informationsmöten om sin verksamhet. Myndigheten har vidare under år 1998 upprättat en utförlig hemsida på Internet. Adressen är "<http://www.isp.se>". Med särskilt anslagna medel påbörjades 1998 en studie över hur informationsgivningen från ISP skulle kunna vidareutvecklas.

I en informationsskrift (Sveriges vapenexportpolitik, UD informerar 1993:4) behandlas vapenexportens roll i den svenska säkerhetspolitiken, den svenska försvarsindustrins omfattning, riktlinjerna för utförsel av krigsmateriel samt det internationella samarbetet för att kontrollera handeln med krigsmateriel. Skriften har också getts ut på engelska, franska och tyska i syfte att främja kunskapen i andra länder om den svenska politiken på området. En revidering av denna skrift pågår.

Texten till denna skrivelse jämte översättning till engelska finns tillgänglig på Internet under adressen "<http://www.regeringen.se>" samt "<http://www.ud.se>".

11 FN-registret och annan rapportering om vapenöverföringar

Förenta nationernas generalförsamling antog i december 1991 en resolution som anmodar medlemsländerna att årligen till ett register över konventionella vapen redovisa såväl sin import som sin export av tyngre konventionella vapen.

Handeln med följande sju vapenkategorier rapporteras: stridsvagnar, pansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar/robotlavetter.

I samråd med försvarets myndigheter och ISP sammanställer Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med den ovannämnda resolutionen överlämnas till FN.

För FN-registrets sjätte år, 1997, hade till 1999 års början 95 av FN:s 185 medlemsländer (jämta observatörlandet Schweiz) lämnat uppgifter om sin export och import av de sju kategorierna tyngre vapen. Genom att rapporter föreligger från alla större exportörer utom Nordkorea och alla större importörer utom några länder i Mellanöstern, beräknas drygt 90 procent av den legala världshandeln med angivna vapen omfattas av registret.

Sverige deltar endast i begränsad omfattning i världshandeln med aktuella tyngre vapensystem.

För år 1998 rapporterade Sverige import från Tyskland av 34 splitterskyddade trupptransportfordon (MT-LBu) och 3 bepansrade stridslednings- och radarfordon Piranha från Schweiz. På exportsidan rapporterade Sverige utförsel av 24 stridsfordon CV 9030 till Norge.

Sverige verkar på olika sätt för ökad rapportering till FN-registret och för större öppenhet om transfereringar av krigsmateriel. Dessa ansträngningar ingår som ett led i Sveriges strävan att öka den allmänna öppenheten på detta område för att därmed öka förtroendet länder emellan och förbättra informationsunderlaget för en ansvarsfull exportkontroll.

I Organisationens för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) säkerhetsforum har de deltagande 55 länderna enats om att iaktta vissa principer vid transfereringar av krigsmateriel, bl.a. att årligen lämna uppgifter till registret.

Samråd om rapporteringen till FN-registret sker sedan 1995 med övriga medlemmar av EU. I en skrivelse till FN:s generalsekreterare har EU uppmanat övriga FN-medlemmar att lämna uppgifter även om innehav och egen produktion av den krigsmateriel som omfattas av registret i syfte att göra detta mera användbart. Sverige lämnade denna typ av uppgifter till registret första gången 1997. En översyn av registret skedde under 1997, dock utan att några konkreta framsteg kunde noteras beträffande utvidgning av registret. En ny översyn kan väntas år 2000.

Som ett led i Sveriges strävan efter ökad öppenhet på detta område har sedan 1990 regeringens redogörelse till riksdagen över krigsmaterielexporten överlämnats till FN i engelsk översättning. Sedan hösten 1996 finns uppgifter lämnade till FN-registret tillgängliga på Internet under adressen "<http://www.un.org/Depts/dda/Cab/register.htm>".

12 Wassenaar-arrangemanget och andra exportkontrollarrangemang

Wassenaar-arrangemanget (WA) har till huvuduppgift att hindra spridning av både krigsmateriel och varor med dubbla användningsområden, som kan ha militärt destabiliserande verkan och hota internationell och regional fred och säkerhet. F.n. har WA 33 medlemmar.

I likhet med andra internationella exportkontrollarrangemang där Sverige deltar fattar inte WA några formellt bindande beslut. Medverkan i WA utgör ett politiskt åtagande, där de deltagande länderna behåller inflytandet över sin egen exportkontroll. Arrangemanget är inte, till skillnad från föregångaren COCOM, riktat mot någon enskild stat eller grupp av stater. Det skall tillämpas globalt och icke-diskriminerande och är inte avsett att hindra legitim handel. Avsikten är att genom informationsutbyte (exportstatistik och anmälan att exporttillstånd ej lämnats) och diskussion om känsliga regioner utveckla en samsyn i fråga om utvecklingstendenser och risker i handeln med dessa produkter. Bland de områden som hittills diskuterats kan nämnas Afghanistan (initierat av USA) och Centralafrika (initierat av Sverige).

Till stöd för arrangemanget har upprättats produktlistor över såväl varor med dubbla användningsområden som krigsmateriel. Dessa skall ses över fortlopande. WA:s lista över strategiska produkter återspeglas i EU:s motsvarande lista över exportkontrollerade produkter.

En översyn av WA:s regelverk, de s.k. Initial Elements, kommer att äga rum under år 1999.

Sverige deltar även i övriga existerande exportkontrollarrangemang som reglerar utförsel av varor med dubbla användningsområden. Dessa är Nuclear Suppliers' Group (NSG), den s.k. Australiengruppen (AG) och Missilteknologikontrollarrangemanget (MTCR). Syftet med arrangemangen är att förhindra eller försvåra spridningen av massförstörelsevapen och dess bärare, dvs. kärnvapen (NSG), biologiska och kemiska vapen (AG) samt missiler (MTCR).

Varje arrangemang har ett trettiotal medlemsländer. Ordförandeskapet roterar, i flertalet fall årligen. Sedan år 1996 är ordförandeskapet i Wassenaar-arrangemanget svenskt.

Sverige deltar aktivt i samtliga arrangemang. Exportkontroll är i dag den kanske effektivaste operativa metoden som står till buds för att förhindra spridning av massförstörelsevapen. Sveriges deltagande i arrangemangen är viktigt för landets trovärdighet i det internationella icke-spridningsarbetet.

Sverige verkar för att effektivisera och förbättra exportkontrollen genom samarbete mellan arrangemangen. Arbete pågår bl.a. i syfte att förbättra informationsutbytet inom flera arrangemang genom införande av datoriserade kommunikationssystem.

En interdepartemental referensgrupp har under året arbetat med att utforma ett förslag till en svensk politik på kryptoområdet. Referensgruppen inledde 1998 arbetet med en skrivelse från regeringen till riksdagen om kryptografi.

Vissa produkter på kryptoområdet räknas till kategorin strategiska produkter. De varulistor som Wassenaar-arrangemanget fastställer har nyligen

reviderats, bl.a. vad avser just kryptoprodukter och dessa ändringar har införlivats i EU:s varulistor.

EU har inlett arbetet på en ny förordning om kontroll av export av varor med dubbla användningsområden, däribland kryptoprodukter (jfr. slutet av kap. 13 nedan). Arbetet med att ta fram ett sådant förslag sker parallellt med arbeten inom bl.a. OECD och EU med syfte att skapa en säker infrastruktur för elektronisk kommunikation. Det nya regelverket torde komma att skapa förutsättningar för att vissa kryptoprodukter undantas från kontroll, medan kontrollen av starka kryptoprodukter bibehålles.

13 Samarbetet inom EU på exportkontrollområdet

Krigsmaterielområdet har identifierats som ett lämpligt område för samarbete inom ramen för EU:s andra pelare. I rådsarbetsgruppen COARM (Council Working Group on Conventional Arms Exports) diskuterar de femton medlemsstaterna regelbundet olika frågor med anknytning till handeln med krigsmateriel. Utöver denna arbetsgrupp finns även ad hoc-gruppen Polarm (ad hoc Working Party on a European Armaments Policy), som är inriktad på frågan om vilka behov av förändringar i nationella regelverk och EU-regler som omstruktureringen av europeisk försvarsindustri ger upphov till.

Den 8 juni 1998 antog EU en gemensam uppförandekod för vapenexport. Koden utgår från och preciserar ytterligare de gemensamma kriterier som beslutades av Europeiska rådet i Luxemburg år 1991 och i Lissabon år 1992. Medlemsstaterna ger i koden uttryck för sin önskan att fastställa stränga gemensamma normer, som skall uppfattas som miniminormer, för handeln med konventionell krigsmateriel, samt att förstärka utbytet sinsemellan av relevant information för att uppnå ökad insyn. Bl.a. kommer medlemsstaterna fortsättningsvis att informera varandra om potentiella exportaffärer som inte medges, s.k. denials. Enligt uppförandekoden skall varje medlemsstat upprätta en årlig rapport över sin export av krigsmateriel och tillämpning av koden. Rapporterna skall sammanställas av ordförandeskapet och diskuteras vid ett årligt möte inom ramen för GUSP (den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken). I samband med detta möte skall även uppförandekodens effekter värderas och eventuella förbättringar av koden diskuteras. Efter mötet sammanställs en rapport som skall godkännas av ministerrådet.

Uppförandekoden är antagen av EU:s ministerråd som ett politiskt bindande dokument för alla medlemsstater. Ett antal andra länder, däribland Norge och Kanada samt ett flertal av de till EU associerade staterna, har uttalat att de kommer att låta sig vägledas av koden i sina beslut om krigsmaterielexport. Regeringen betraktar uppförandekoden som ett viktigt led i utvecklingen mot en framtida gemensam ordning för kontroll av krigsmaterielexport från EU:s medlemsstater.

Koden bifogas denna skrivelse (se underbilaga 2) samt återfinns på Internet under adress "<http://www.regeringen.se>" samt "<http://www.ud.se>".

I tillägg till uppförandekoden, som berör den legala handeln med krigsmateriel, har kompletterande åtgärder vidtagits mot olagliga överföringar i form av EU-programmet för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen.

EU:s medlemsstater iakttar fullt ut FN:s säkerhetsråds beslut om vapenembargon. Säkerhetsrådets rekommendationer om restriktivitet på samma område har inte samma bindande karaktär och övervägs från fall till fall. Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken beslutas med enhällighet vissa vapenembargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd föreskrivit genom beslut. Dessa får ses som ett utslag av medlemsstaternas vilja att reagera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågeställningar. Vad gäller vapenembargon medför artikel 223 i Romfördraget att den konkreta implementeringen sker genom införande i respektive medlemsstats nationella lagstiftning. Av FN beslutade embargon gällde under år 1998 mot Angola (UNITA), Irak, Förbundsrepubliken Jugoslavien, Liberia, Libyen, Rwanda, Sierra Leone och Somalia. EU upprätthöll under detta år embargon mot Afghanistan, Bosnien och Hercegovina, Burma, Irak, Förbundsrepubliken Jugoslavien, Kina, Demokratiska Republiken Kongo, Kroatien, Libyen, Nigeria, Sierra Leone och Sudan.

EU:s medlemsstater iakttog även ett vapenembargo mot Armenien och Azerbajdzjan som beslutades av OSSE år 1992.

EU har antagit en förordning, (EG) nr 3381/94, om upprättandet av en gemenskapsordning för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden, vilken trädde i kraft den 1 juli 1995. Förordningen syftar till fri rörlighet för produkter med dubbla användningsområden (med vissa begränsade undantag) inom EU, samt exportkontroll gentemot tredje land. Utvecklingen inom exportkontrollarrangemangen NSG, MTCR, Australiengruppen och WA (se kap. 12) beaktas genom kontinuerliga ändringar och uppdateringar av varulistorna till förordningen. Tillämpningen av gemenskapsförordningen är föremål för regelbundna diskussioner i en samordningsgrupp som särskilt upprättats för detta ändamål. Efter en översyn av hur förordningen fungerat under dess två första år har Kommissionen i maj 1998 lagt fram ett förslag till revision av densamma. Ministerrådet har tillsatt en ad hoc arbetsgrupp för att diskutera förslaget. Arbetsgruppen kan förväntas slutföra detta arbete under år 1999 så att en reviderad förordning kan träda i kraft någon gång under år 2000.

14 Försvarsindustrin och internationellt samarbete på krigsmaterielområdet

Mot bakgrund bl.a. av den svenska försvarsmaktens krympande materielanslag och den vikande internationella försvarsmaterielmarknaden konstaterades i prop. 1996/97:4 (s. 154) om totalförsvar i förnyelse, som antagits av riksdagen (bet. 1996/97:FöU1), att ett väsentligt utökat internationellt samarbete framstår som en förutsättning för den svenska försvarsindustrins överlevnad och för försvarsmaktens anpassningsförmåga. Det är inte längre ekonomiskt eller tekniskt möjligt, och inte heller önskvärt, att försöka skapa ett nationellt oberoende inom försvarsmaterielområdet. Regeringens bedömning är att Sverige bör söka skapa ett ömsesidigt internationellt beroende, för att därigenom ta tillvara de fördelar och minimera de risker som är förknippade med det internationella beroendet.

Medan rationaliseringstakten inom försvarsmaterielindustrin i USA har varit hög och sammanslagningen mellan olika företag inom branschen fortskridit i ett raskt tempo, befinner sig motsvarande utveckling i Europa på ett tidigt stadium.

I Sverige har ett utländskt försvarsmaterieföretag erhållit medgivande att förvärva ett svenskt försvarsmaterieföretag. Det var det brittiska företaget Alvis plc som i oktober 1997 fick tillstånd att förvärva Hägglunds Vehicle AB i Örnsköldsvik. Under år 1998 genomfördes en samordning av explosivämnes- och ammunitionstillverkningskapacitet i Sverige, Norge och Finland i de två företagskonstellationerna NAMMO och NEXPLO. På svensk sida berördes Bofors LIAB AB, Bofors Explosives AB m.fl. företag. Sedan flera år samarbetar SAAB AB, Gripen med British Aerospace (BAe) i Storbritannien om utvecklingen och marknadsföringen av en exportversion av det svenska stridsflygplanet JAS 39 Gripen. BAe har förvärvat 35 procent av aktierna i SAAB AB.

För att svensk industri skall kunna hävda sig i omstruktureringsprocessen och önskvärda samarbeten uppnås fordras att svensk industri besitter kvalificerad teknisk kompetens och kan uppvisa utvecklingsuppdrag och beställningar på sina materielområden, samt att myndighetsstöd föreligger för samarbetssträvandena.

Den 6 juli 1998 undertecknade Sveriges försvarsminister en avsiktsförklaring tillsammans med försvarsministrarna i Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien och Tyskland, om att inleda diskussioner i syfte att identifiera åtgärder för att underlätta försvarsindustrins omstrukturering. Denna avsiktsförklaring, eller "Letter of Intent" (LOI) har lett till upprättandet av sex arbetsgrupper på tjänstemannanivå som behandlar frågeställningarna leveranssäkerhet, exportprocedurer, försvarssekretess, forskning och teknikutveckling, immateriella äganderättsfrågor, samt harmonisering av militära materielkrav. Målsättningen är enligt LOI att avge förslag till överenskommelse i juni 1999 vilken sedan skall godkännas av resp. stat i slutet av året. Målsättningen för Sveriges deltagande i diskussionerna på området exportprocedurer är att uppnå ett resultat som ryms inom ramen för befintliga svenska riktlinjer.

Det tidigare omnämnda försvarsbeslutet 1996 konstaterade också att krigsmaterielexporten var av fortsatt försvarspolitisk vikt och att det var

önskvärt att regeringen och svenska myndigheter på ett mer aktivt och strukturerat sätt stöttade försvarsindustrins exportansträngningar i större materielprojekt, under förutsättning att exportansträngningarna stod i överensstämmelse med riktlinjerna för krigsmaterielexport. En särskild koordinatorstjänst har inrättats inom regeringskansliet för att samordna sådant stöd till försvarsindustrins exportansträngningar. En interdepartemental samrådsgrupp på statssekreterarnivå verkar sedan 1996 för att behandla övergripande försvarsindustrifrågor och exporten av försvarsmateriel.

15 Utvecklingen av internationell handel med krigsmateriel

Enligt uppgifter från SIPRI svarade Sverige för 0,62 procent av världsexporten av s.k. tyngre konventionella vapen (flygplan, krigsfartyg, artilleri, pansarfordon, missiler samt målsöknings- och radarsystem) år 1998 jämfört med 0,19 procent år 1997. Sverige kom därmed på 14:e plats bland världens exportländer under år 1998 jämfört med en 21:a plats år 1997.

Störste exportör under år 1998 var USA med 56,24 procent, närmast följd av Frankrike med 17,38, Ryssland med 5,81, Tyskland med 4,85, Storbritannien med 3,07, Nederländerna med 2,31 och Ukraina med 2,05 procent.

För femårsperioden 1994-1998 uppgick motsvarande svenska andel till i genomsnitt 0,52 procent, vilket motsvarade en 16:e plats bland världens vapenexportörer. Under samma period hade USA den största utförseln med en genomsnittlig andel på 47,99 procent närmast följd av Ryssland med 10,92, Frankrike med 9,43, Storbritannien med 7,94, Tyskland med 6,42, Kina med 2,52 och Nederländerna med 2,09 procent.

Ledande importör av tyngre konventionella vapen var under år 1998 Taiwan med 21,21 procent, närmast följd av Saudiarabien med 8,88, Grekland med 7,13, Turkiet med 6,27, Israel med 5,85, Japan med 5,38 och Förenade Arabemiraten med 3,44 procent. Sverige svarade för 0,40 procent av importen 1998 mot 0,94 procent år 1997. Sverige intog därmed 36:e plats i importstatistiken år 1998 jämfört med 23:e plats år 1997.

För femårsperioden 1994-1998 svarade Taiwan för den största importen motsvarande i genomsnitt 11,85 procent av denna närmast följd av Saudiarabien med 8,68, Turkiet med 5,89, Egypten med 5,24, Sydkorea med 4,61, Grekland med 4,23 och Indien med 3,70 procent. Sverige intog en 35:e plats för motsvarande period med en genomsnittlig import uppgående till 0,65 procent.

Enligt SIPRI minskade världshandeln med tyngre konventionella vapen med 19,96 procent i fasta priser mellan år 1997 och år 1998. Handeln med tyngre konventionella vapen under år 1998, 21,9 mrd USD i 1990 års priser, låg endast

omkring 9 procent över motsvarande tal för år 1994, som var det år då man registrerade den lägsta handeln sedan år 1970.

Det bör observeras att ovanstående uppgifter är förhandsuppgifter från SIPRI:s kommande årsbok 1999. De är inte alltid identiska med, eller helt jämförbara med, vad som rapporterats i tidigare årsböcker till följd av revideringar som SIPRI genomfört i ljuset av senare information.

1 Bakgrund

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) följer kontinuerligt marknadsföringen och exporten av krigsmateriel från Sverige. De företag (jämte s.k. handladdare) som har tillstånd att bedriva verksamhet på krigsmaterielområdet – för närvarande omkring 200, varav ca 40 är aktiva som exportörer – är skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP. I propositionen 1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport uttalade regeringen sin avsikt att varje år lämna riksdagen en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Föreliggande redogörelse avser den svenska krigsmaterielexporten år 1998.

2 Beviljade utförelsetillstånd

Antalet inkomna utförelseärenden har under de senaste åren legat kring 1 600. Den övervägande delen av dessa ärenden har gällt utförelse av andra anledningar än försäljning, såsom utförelse för reparation, för demonstration eller för prov. Under år 1998 minskade värdet av beviljade utförelsetillstånd för exportförsäljning med drygt 35 % i förhållande till föregående år. Utförelsetillstånden för exportförsäljning avser å ena sidan smärre transaktioner avseende exempelvis reservdelar eller ammunition, å andra sidan mycket omfattande transaktioner av stora vapensystem som levereras över flera år. Ett fåtal stora affärer kan alltså påverka ett års resultat påtagligt.

Fr.o.m. 1993 redovisas värdet av beviljade utförelsetillstånd uppdelat på två underkategorierna KS och ÖK, som då infördes. En konsekvens av denna breddning av krigsmaterielbegreppet är att statistiken därefter omfattar även tillståndsgivning för materiel till civil eller delvis civil användning.

Beslut om utförelsetillstånd fattades t.o.m. den 31 januari 1996 enbart av regeringen. I ärenden som inte avsåg utförelse i större omfattning eller i övrigt inte var av större vikt utövades beslutsrätten av det statsråd som hade till uppgift att föredra ärenden om tillstånd till utförelse av krigsmateriel. Ej delegerade regeringsbeslut omfattade 98 % av det totala värdet av givna tillstånd år 1995. Sedan den 1 februari 1996 fattas beslut i utförelseärenden i första hand av ISP utom i de ärenden som bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt, vilka skall överlämnas till regeringen för avgörande.

Av tabell 1 nedan framgår det sammanlagda värdet av beviljade utförelsetillstånd för exportförsäljning beräknat i löpande priser.

Tabell 1. Beviljade utförseltillstånd för försäljning under åren 1991-1998 i löpande priser

År	Värde i löpande priser mkr			Förändring i % jämfört med föregående år		
	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK
1991	2 487			- 13,3		
1992	2 992			+ 20,3		
<u>ÖK</u>						
1993	6 106	1 942	4 164	+ 104,1		
1994	4 268	1 991	2 277	- 30,1	+ 2,5	- 45,3
1995	6 543	2 011	4 532	+ 53,3	+ 1,0	+ 99,0
1996	2 859	662	2 197	- 56,3	- 67,1	- 51,5
1997	5 061	2 481	2 580	+ 77,0	+ 274,8	+ 17,4
1998	3 273	1 449	1 824	- 35,3	- 41,6	- 29,3

3 Faktiska leveranser

ISP:s utförselstatistik grundar sig på uppgifter om fakturerat värde av levererad materiel som redovisas av exportföretagen.

Tabell 2 visar värdet av faktiska leveranser under den senaste tioårsperioden i löpande priser. Av tabellen framgår även krigsmaterielens andel av Sveriges totala varuexport.

Under år 1998 utfördes krigsmateriel för strid till ett värde av 1 662 miljoner kronor och övrig krigsmateriel för 1 852 miljoner kronor, dvs. tillsammans 3 514 miljoner kronor. Jämfört med år 1997 ökade exporten av krigsmateriel under år 1998 med 13,3 %. Krigsmateriel för strid ökade med 77,0 % och övrig krigsmateriel minskade med 14,3 %.

Tabell 2. Värdet av svensk krigsmaterielexport under åren 1989-1998 i löpande priser

År	Sveriges totala varuexport (löp.priser) mkr	Krigsmaterielexport			andel av varuexp %%	förändring i			
		löpande priser mkr					<u>Totalt</u>	<u>KS</u>	<u>ÖK</u>
1989	332 580	6 005			1,81	- 2,4			
1990	339 850	3 327			0,98	- 44,6			
1991	332 779	2 705			0,81	- 18,7			
1992	326 031	2 753			0,84	+ 1,8			
		Totalt	KS	ÖK					
1993	388 290	2 863	1 216	1 647	0,74	+ 4,0			
1994	471 602	3 181	1 347	1 834	0,68	+11,1	+10,8	+11,4	
1995	567 836	3 313	1 148	2 165	0,58	+ 4,1	- 14,8	+18,0	
1996	569 167	3 087	1 136	1 951	0,54	- 6,8	- 1,0	- 9,9	
1997	632 709 ¹	3 101	939	2 162	0,49	+ 0,5	- 17,3	+10,8	
1998	673 091 ²	3 514	1 662	1 852	0,52	+13,3	+77,0	- 14,3	

¹ Uppgiften om Sveriges totala varuexport år 1997 har i årets sammanställning korrigerats jämfört med motsvarande uppgift i regeringens skrivelse 1997/98:147 om krigsmaterieexporten år 1997. Korrigeringen innebär ingen ändring av uppgiften om krigsmaterieexportens beräknade andel härav.

² Preliminär uppgift för varuexporten år 1998.

Krigsmaterieexporten motsvarade år 1997 0,49 % av Sveriges totala varuexport. Motsvarande andelar för krigsmateriel för strid uppgick till 0,15 % och för övrig krigsmateriel 0,34 %. Denna andel steg under år 1998 till 0,52 %, varav 0,25 % utgjorde krigsmateriel för strid och 0,27 % övrig krigsmateriel.

Den här redovisade utförelsestatistiken, som baseras på företagens leveransdeklarationer till ISP, är den enda som direkt anknyter till krigsmateriellagstiftningen. I den allmänna utrikeshandelsstatistiken, som grundas på tullmyndigheternas uppgifter till Statistiska centralbyrån (SCB), särskiljs inte krigsmateriel från civila produkter annat än på några snävt avgränsade områden.

Förändringar från ett år till ett annat i den statistik som redovisas i denna skrivelse ger i sig inte underlag för en mer långsiktig bedömning av utvecklingstendenser. En enstaka större leverans ett år kan medföra kraftiga utslag i statistiken. Utvecklingen på exportmarknaderna under 1990-talet har präglats av det kalla krigets slut, som medfört att många försvarsmakter skurit ned sina försvarsmaterielanslag. Den effekt som exportmarknadernas tillbakagång haft på svensk krigsmaterielexport har delvis maskerats genom den

breddning av krigsmaterielbegreppet som ägde rum år 1993, och som innebar att många nya materielslag för första gången medtogs i utförselstatistiken. Mellan år 1992 och 1993 halverades exporten av "traditionell" krigsmateriel, vilket i totalsiffran doldes genom tillkomsten av tidigare ej registrerade materielslag i den nya ÖK-kategorin. Åren därefter har inneburit en fortsatt långsiktig avmattning för den traditionella materielen, dock i lugnare tempo.

En jämförelse av tabellerna 1 och 2 ovan visar att det sammanlagda värdet av beviljade utförseltillstånd under ett år kan skilja sig avsevärt från värdet av faktiska leveranser under samma år. Detta beror på att givna utförseltillstånd ofta avser utförsel som sträcker sig över flera kalenderår, liksom på att tillstånd i några fall inte utnyttjas helt. Den kraftiga ökningen av beviljade utförseltillstånd under år 1997 återspeglas inte alls i den faktiska utförseln detta år. Det är omöjligt att förutsäga hur ökningen kommer att avspeglas i faktisk utförsel kommande år, bl.a. eftersom den låga nivån på beviljade utförseltillstånd år 1996 och 1998 kommer att ha en dämpande effekt.

Tabell 3. Värdet av svensk krigsmaterielexport i miljoner kronor 1997-1998 fördelat på krigsmaterielförteckningens huvudområden

Skr. 1998/99:128
Bilaga

	1997	1998	
<i>Krigsmateriel för strid (KS)</i>			
KS1	Finkalibriga eldrörsvapen	0	0
KS2	Kanoner, pansarvärnsvapen	155	248
KS3	Ammunition	138	358
KS4	Robotar, raketer, torpeder, bomber	184	260
KS5	Eldledningsutrustning	307	274
KS6	ABC-stridsmedel	0	0
KS7	Krut och sprängämnen	106	107
KS8	Krigsfartyg	33	53
KS9	Stridsflygplan	0	0
KS10	Stridsfordon	16	361
KS11	Riktade energivapen	0	0
<hr/>			
	SUMMA KS	939	1 662

Övrig krigsmateriel (ÖK)

ÖK21	Finkalibriga, eldrörsvapen, delar m.m	6	3
ÖK22	Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m.	44	92
ÖK23	Övningsammunition m.m.	277	320
ÖK24	Övningsraketer, röjningsutrustning m.m.	144	100
ÖK25	Spanings- och mätutrustningar m.m	280	229
ÖK26	Skyddsmateriel m.m.	12	17
ÖK27	Krut- och sprängämneskomponenter	0	0
ÖK28	Fartyg för bevakning m.m.	112	579
ÖK29	Flygplan utformade för militärt bruk m.m.	369	84
ÖK30	Fordon utformade för militärt bruk m.m.	204	78
ÖK31	Riktade energivapen	0	0
ÖK32	Fortifikationer	0	0
ÖK33	Elektronisk utrustning för militärt bruk	130	33
ÖK34	Fotografisk och elektrooptisk utrustning	0	15
ÖK35	Övningsmateriel	506	274
ÖK36	Tillverkningsutrustning	72	9
ÖK37	Programvara	6	18
<hr/>			
	SUMMA ÖK	1 951	2 162
	SUMMA ÖK	2 162	1 852

4 Geografisk fördelning

I tabell 3 redovisas den totala omfattningen av krigsmaterielexporten och dess uppdelning på olika huvudområden enligt krigsmaterielförteckningen.

Den svenska regeringen har som målsättning att visa största möjliga öppenhet i redovisningen av krigsmaterielexporten. Ett sätt att tillmötesgå detta önskemål är exempelvis att redovisa mottagarländerna för varje huvudkategori i krigsmaterielförteckningen. Regeringen avser att studera denna och andra möjligheter när det blir tekniskt möjligt för ISP att ta fram nödvändigt underlag för ytterligare rapportering. Strävan efter större öppenhet måste alltid vägas mot de regler som finns om kommersiell sekretess och utrikessekretess i vissa fall.

Den regionala fördelningen av exporten i tabell 4 uppvisar det normala mönstret, som är att den största delen av svensk krigsmaterielexport går till Norden, övriga Västeuropa, Nordamerika, Australien och Japan. Under år 1998 gick knappt 70 % av den totala utförseln till dessa destinationer. Nordens och övriga Västeuropas andelar av den svenska krigsmaterielexporten uppvisade sammantagna en oförändrad andel år 1998. Över tiden har denna andel uppgått till 36 % år 1995, 44 % år 1996, samt 48 % år 1997 och år 1998. Asiens andel minskade från 36 % år 1995 till 20 % år 1996 men ökat därefter till 28 % år 1997, för att återigen minska år 1998 till 22 %. Nordamerikas andel sjönk från 22 % år 1995 till 20 % år 1996 och fortsatte att minska till 17 % år 1997 och 14 % år 1998. Latinamerikas andel av exporten var år 1995 1%, år 1996 9%, därefter sjönk den till 4 % år 1997 för att öka igen till 12 % år 1998.

Några mera långtgående slutsatser om utvecklingstendenserna på området kan dock knappast dras av dessa förändringar eftersom en större enskild affär kan förorsaka stora förskjutningar av andelarna av den relativt begränsade totala utförseln. Totalt mottog 51 länder leveranser av svensk krigsmateriel under år 1998 mot 49 år 1997 och 48 år 1996.

Tillstånd till utförsel av krigsmateriel inom jakt- och sportskyttebranschen har beviljats till 15 länder, nämligen Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Island, Italien, Norge, Nya Zeeland, Polen, Schweiz, Storbritannien, Tjeckien, Tyskland, USA och Österrike.

Tabell 4. Krigsmaterielexportens fördelning på regioner i procent av värdet under åren 1996-1998

	1996			1997			1998		
	KS	ÖK	Tot	KS	ÖK	Tot	KS	ÖK	Tot
Norden	21	18	19	11	31	17	11	44	27
Övriga									
Västeuropa	25	23	25	36	18	31	22	21	21
Central- och									
Östeuropa	0	1	0	0	1	0	1	2	1
Nordamerika	24	11	20	17	16	17	17	10	14
Latinamerika	5	15	9	3	8	4	8	16	12
Australien och									
Nya Zeeland	8	4	7	2	1	2	3	3	3
Asien	18	24	20	30	24	28	38	4	22
Afrika	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100

I det följande redovisas krigsmaterielexporten fördelad på mottagarländer. I tabell 5 har medtagits alla länder till vilka utförseln av krigsmateriel har överstigit 1 miljon kronor under något av åren 1996-1998. Under år 1998 omfattade svenska tillverkares krigsmaterielexport leveranser till som nämnts 51 länder. Till 18 av dessa understeg exportvärdet 1 miljon kronor.

Exporten till EU uppgick till 822,4 miljoner kronor år 1998 jämfört med 1 299,2 miljoner kronor år 1997, motsvarande en minskning med 36,7 %. Räknat som andel av den sammanlagda exporten minskade EU:s del från 41,9 % år 1997 till 23,4 % år 1998.

Största enskilda mottagarland av svensk krigsmateriel var under år 1998 Norge med 772,0 miljoner kronor följt av Singapore med 492,0 miljoner kronor, USA med 464,4 miljoner kronor, Brasilien 264,8 miljoner kronor, Tyskland med 245,1 miljoner kronor, Österrike med 160,5 miljoner kronor och Venezuela med 152,1 miljoner kronor.

Krigsmaterielexport understigande 50 000 kronor betecknas i tabell 5 med 0,0 miljoner kronor.

**Tabell 5. Exporten av krigsmateriel i miljoner kronor år 1996-1998
fördelad på länder**

Skr. 1998/99:128
Bilaga

	1996			1997			1998		
	KS	ÖK	Summa	KS	ÖK	Summa	KS	ÖK	Summa
Australien	47,6	164,1	211,6	2,9	50,5	53,4	57,9	59,4	117,3
Bahrain	-	2,1	2,1	-	0,0	0,0	-	0,8	0,8
Bangladesh	3,5	0,0	3,5	16,5	2,7	19,2	-	-	-
Belgien	0,7	12,4	13,1	1,0	9,6	10,6	-	11,5	11,5
Brasilien	81,7	101,8	183,5	17,4	46,8	64,2	166,4	98,4	264,8
Canada	18,9	21,3	40,3	23,1	20,9	44,1	8,0	9,2	17,1
Chile	-	0,0	0,0	16,0	-	16,0	0,2	0,1	0,4
Danmark	100,8	85,5	186,3	221,1	98,8	319,9	64,8	58,8	123,6
Finland	1,3	54,7	56,0	14,5	41,3	55,8	2,1	40,8	42,9
Frankrike	0,6	12,3	12,9	2,1	34,4	36,6	108,2	42,7	150,9
Förenade Arabemiraten	-	1,1	1,1	-	16,3	16,3	-	6,2	6,2
Förenta Nationerna	-	7,6	7,6	-	-	-	-	-	-
Grekland	-	-	-	-	-	-	21,1	0,4	21,6
Indien	-	147,7	147,7	3,9	76,0	79,9	-	5,8	5,8
Indonesien	59,9	4,6	64,5	8,0	3,2	11,2	-	0,9	0,9
Irland	0,3	2,5	2,8	2,4	10,0	12,4	5,6	6,8	12,4
Italien	0,9	7,5	8,4	2,4	3,7	6,1	3,1	6,1	9,2
Japan	0,2	14,0	14,2	0,4	283,0	283,4	0,5	102,3	102,8
Kuwait	-	-	-	-	0,4	0,4	-	6,0	6,0
Republiken Korea	-	12,9	12,9	-	6,6	6,6	-	-	-
Litauen	5,8	0,8	6,6	12,1	1,3	13,4	35,2	8,9	44,1
Malaysia	29,7	31,2	60,9	-	78,2	78,2	2,6	17,2	19,9
Nederländerna	24,5	7,6	32,1	0,0	2,6	2,6	0,1	3,5	3,6
Nepal	-	-	-	-	-	-	22,7	1,9	24,6
Norge	134,9	219,0	353,9	56,7	104,3	161,0	667,3	104,7	772,0
Nya Zeeland	2,8	1,1	3,9	3,8	0,3	4,2	-	1,5	1,5
Oman	-	0,3	0,3	104,0	1,4	105,4	-	0,2	0,2
Pakistan	177,0	12,8	189,7	21,8	37,9	59,7	34,2	4,1	38,3
Polen	1,9	-	1,9	0,1	0,4	0,5	0,0	0,5	0,5
Portugal	1,2	0,1	1,3	0,1	0,3	0,4	-	-	-
Saudiarabien	-	-	-	-	-	-	-	1,0	1,0
Schweiz	4,9	29,9	34,8	5,3	24,1	29,4	65,6	20,9	86,5

	1996			1997			1998		
	KS	ÖK	Summa	KS	ÖK	Summa	KS	ÖK	Summa
Singapore	2,8	85,5	88,3	46,3	119,4	165,7	2,2	489,7	492,0
Slovenien	-	-	-	-	-	-	-	1,9	1,9
Spanien	1,7	6,8	8,5	0,1	2,1	2,2	0,6	3,3	3,9
Storbritannien	2,9	65,6	68,5	1,2	193,4	194,6	0,2	37,0	37,2
Thailand	2,4	34,7	37,0	24,2	21,3	45,4	-	65,0	65,0
Tunisien	-	2,5	2,5	10,1	1,7	11,8	-	1,9	1,9
Tyskland	46,8	292,0	338,8	39,1	465,7	504,8	24,9	220,2	245,1
USA	108,1	454,1	562,3	125,5	348,6	474,1	155,0	309,9	464,4
Venezuela	89,4	-	89,4	42,2	15,1	57,3	97,5	54,6	152,1
Österrike	182,1	53,8	235,8	114,2	35,4	149,6	114,7	45,9	160,5
Övriga länder	0,8 ³	1,3 ⁴	2,1	0,2 ⁵	1,0 ⁶	1,2	1,1 ⁷	2,0 ⁸	3,1
SUMMA	1 136	1 951	3 087	939	2 162	3 101	1 662	1 852	3514

³ Andorra, Botswana, Island och Tjeckien.

⁴ Andorra, Argentina, Filippinerna, Island, Luxemburg, Mauritius, Namibia, Sydafrika, Tjeckien, Ungern och Zimbabwe.

⁵ Estland, Island och Sydafrika.

⁶ Andorra, Argentina, Brunei, Estland, Island, Mauritius, Nya Kaledonien (Frankrike), Peru,

Ryssland, Sydafrika, Tjeckien och Ungern.

⁷ Sydafrika och Tjeckien.

⁸ Argentina, Estland, Hongkong (Kina), Island, Mauritius, Namibia, Nya Kaledonien (Frankrike), Peru, Ryssland, Tjeckien, Ungern och Zimbabwe.

5 Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.

Skr. 1998/99:128
Bilaga

Under år 1998 har fem tillstånd lämnats för upplåtelse av tillverkningsrätt utom riket. Tillstånden har avsett Storbritannien, USA (två tillstånd) och Japan (två tillstånd).

Under året har vidare ett tillstånd lämnats avseende förlängning av tidigare upplåtelse av tillverkningsrätt. Detta tillstånd har avsett Spanien.

Fjorton samarbetsavtal har granskats och godkänts avseende gemensam utveckling eller produktion med följande länder, nämligen Polen, USA (fyra tillstånd), Frankrike (tre tillstånd), Schweiz, Norge och Storbritannien (fyra tillstånd).

Prövningen av ärenden rörande upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbete med utländsk part sker, oavsett materieltyp, med de strängare kriterier som gäller för export av krigsmateriel för strid, eftersom sådant samarbete i regel medför en långsiktigare bindning än regelrätt export. Sådana avtals omfattning, deras utsträckning i tiden, reexportklausuler m.m. granskas därvid i detalj.

Regeringen har med stöd av lagen (1992:1300) om krigsmateriel föreskrivit en skyldighet för den som har upplåtit tillverkningsrätt avseende krigsmateriel till någon i utlandet eller som ingått avtal om samarbete med någon i utlandet att årligen redovisa huruvida avtalen fortfarande är i kraft, om tillverkning eller annat samarbete enligt sådant avtal alltjämt förekommer samt hur samarbetet bedrivs.

För år 1998 gäller att 11 företag redovisat sammanlagt 196 gällande licens- och samarbetsavtal i 18 länder. Av dessa hade 10 företag 85 licensavtal i 18 länder och 5 företag 111 samarbetsavtal i 18 länder.

6 Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländsk medborgare får enligt krigsmateriellagen med vissa undantag inte bedrivas inom eller utom landet utan tillstånd av Inspektionen för strategiska produkter. Förbudet gäller utbildning som ej är knuten till försäljning av krigsmateriel för vilken utförelsetillstånd erhållits.

Under år 1998 har inget sådant tillstånd lämnats.

7 Redovisning av ägande i utländska rättssubjekt

Enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel skall företag som har tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel årligen redovisa uppgifter om ägande i utländska rättssubjekt som bedriver utveckling, tillverkning, marknadsföring eller försäljning av krigsmateriel.

För år 1998 gäller att tio företag redovisat ägande i 41 utländska rättssubjekt i 19 länder.

8 De exporterande företagen

Omkring 200 företag har tillstånd att tillverka krigsmateriel, varav ca 40 exporterade sådan materiel under år 1998.

De största exportföretagen av krigsmateriel under 1998 var i nämnd ordning Bofors AB, Kockums AB, Hägglunds Vehicle AB och Saab Training Systems AB. Bofors AB hade en utförsel som översteg 1 miljard kronor men var mindre än 1,5 miljarder kronor. De tre övriga företagen svarade vardera för en utförsel överstigande 200 miljoner kronor men mindre än 600 miljoner kronor. Härutöver exporterade fyra företag för mer än 100 miljoner kronor, nämligen Nexplo Bofors AB, CelsiusTech Electronics AB, Ericsson Microwave Systems AB och Saab Dynamics AB.

Fem företag, nämligen Bofors Carl Gustaf AB, Bofors Underwater Systems AB, Dockstavarvet AB, Norma Precision AB samt Volvo Aero AB exporterade vardera för mellan 50 och 100 miljoner kronor.

Sex företag exporterade för mellan 10 och 50 miljoner kronor. Dessa var Bofors SA Marine AB, CelsiusTech Naval Systems AB, CelsiusTech Systems AB, Ericsson Saab Avionics AB, Vanäsverken AB och Åkers Krutbruk Protection AB.

Övriga företag med en export överstigande en miljon kronor var Airsafe Sweden AB, CNC-Process i Hova AB, Celsius Aerotech AB, FMV, Mipro AB, Nammo LIAB AB, Saab AB och VM-Trailer AB.

Tillsammans svarade dessa 27 företag för nästan 100% av den svenska krigsmaterielexporten under år 1998.

9 Utvecklingen av de krigsmaterielproducerande företagens sysselsättning m.m.

Skr. 1998/99:128
Bilaga

14 av de största krigsmaterielproducerande företagen i Sverige tillhör intresseorganisationen Försvarsindustriföreningen (FIF), vilken grundades år 1986. Medlemsföretagen svarar för den allt övervägande delen av utförseln av försvarsmateriel. FIF definierar utförsel av försvarsmateriel som medlemsföretagens fakturerade leveranser till utlandet av "krigsmateriel jämte civila produkter till militära kunder", dvs. en definition som är vidare än definitionen av krigsmateriel.

Medlemsföretagen sysselsatte år 1987 26 400 personer inom sina försvarsmaterielavdelningar. Detta antal har därefter sjunkit till 22 780 år 1990 och 14 250 år 1997 samt slutligen till 14 225 år 1998.

Företagens export av försvarsmateriel enligt FIF:s definition uppgick till 6 700 miljoner kronor år 1987, till 6 294 miljoner kronor år 1990, till 3 667 miljoner kronor år 1997 och till 4 434 miljoner kronor år 1998. I förhållande till år 1997 ökade exporten av försvarsmateriel med 20,9 % år 1998.

Företagens försäljning till det svenska försvaret minskade från år 1997 till år 1998 från 13 136 miljoner kronor till 12 758 miljoner kronor eller med 2,9 %.

Export av och utförseltillstånd för krigsmateriel, 1984-1998

miljoner SEK (i löpande priser)

Skr. 1998/99:128

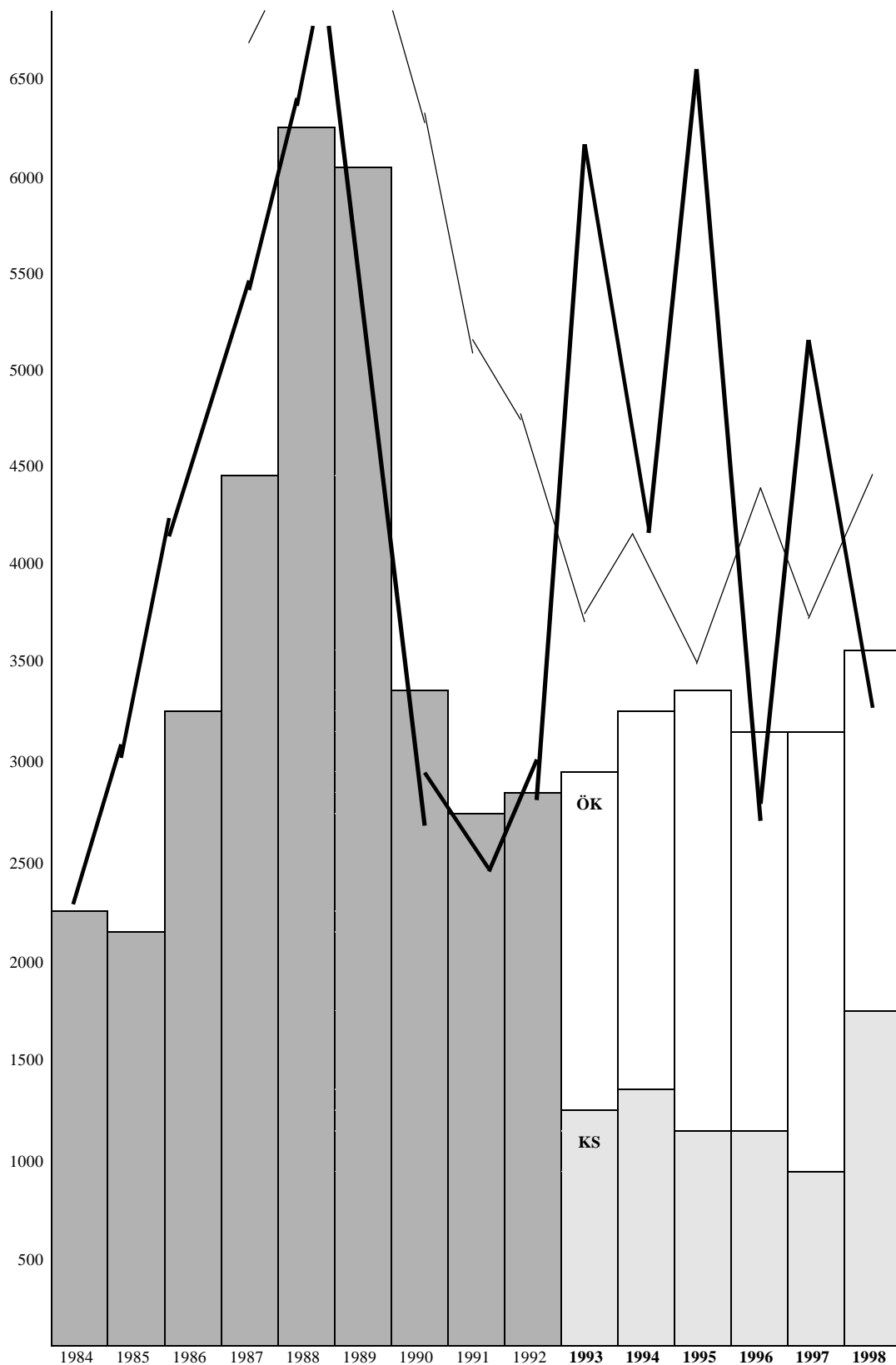
Bilaga

Underbilaga 1

Export enl. reg.skrivelsen : (staplar)
 Utf.tillstånd enl. reg.skr. : **—————**

9100 9221
7200

Export enl. FiF : **—————**
 (uppg. först fr.o.m. 1987)

**EUROPEISKA UNIONEN
RÅDET**

**Bryssel den 5 juni 1998
(OR. en)**

**8675/2/98
REV 2**

LIMITE

PESC	137
COARM	13
COMER	62
ECO	181
UD	67
ATO	66

**EUROPEISKA UNIONENS UPPFÖRANDEKOD
FÖR VAPENEXPORT**

EUROPEISKA UNIONENS RÅD

SOM UTGÅR från de gemensamma kriterier som beslutades av Europeiska rådet
i Luxemburg 1991 och i Lissabon 1992,

SOM ERKÄNNER att vapenexporterande stater har ett särskilt ansvar,

SOM ÄR FAST BESLUTNA att fastställa stränga gemensamma normer, som skall uppfattas som miniminormer, i fråga om hantering av och återhållsamhet beträffande överföringar av konventionella vapen av alla medlemsstaterna samt att förstärka utbytet av relevant information för att uppnå ökad insyn.

SOM ÄR FAST BESLUTNA att hindra export av materiel som kan användas för internt förtryck eller internationell aggression eller bidra till regional instabilitet,

SOM ÖNSKAR förstärka sitt samarbete och främja sin samsyn inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) när det gäller export av konventionella vapen,

SOM NOTERAR att kompletterande åtgärder mot olagliga överföringar har vidtagits med hjälp av EU-programmet för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen,

SOM BEKRÄFTAR att medlemsstaterna önskar upprätthålla en försvarsindustri som en del av såväl sin industriella bas som sina försvarsinsatser, och

SOM ERKÄNNER att stater, i enlighet med den rätt till självförsvar som erkänns i FN:s stadga, har rätt att överföra medel för självförsvar,

HAR UPPRÄTTAT följande uppförandekod och tillämpningsbestämmelser:

KRITERIUM ETT

Respekt för medlemsstaternas internationella åtaganden, särskilt de sanktioner som påbjuds av FN:s säkerhetsråd och de som påbjuds av gemenskapen, avtal om icke-spridning och andra ämnen samt andra internationella förpliktelser

En ansökan om exportlicens bör avslås om bifall skulle stå i strid med bl.a.

- a) medlemsstaternas internationella förpliktelser och deras åtaganden att upprätthålla FN:s, OSSE:s och EU:s vapenembargon,
- b) medlemsstaternas internationella förpliktelser enligt fördraget om icke-spridning av kärnvapen, konventionen om biologiska vapen och toxinvapen samt konventionen om kemiska vapen,
- c) medlemsstaternas åtaganden inom ramen för Australien-gruppen, missilteknologiarrangemanget (Missile Technology Control Regime), gruppen av länder som levererar kärnmaterial (Nuclear Suppliers Group) och Wassenaar-arrangemanget,
- d) medlemsstaternas åtagande att inte exportera någon som helst typ av truppmina (antipersonell mina).

KRITERIUM TVÅ

Respekten för de mänskliga rättigheterna i det slutliga bestämmelselandet

Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till de relevanta principer i internationella instrument rörande de mänskliga rättigheterna kommer medlemsstaterna

- a) inte att utfärda exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den tilltänkta exporten kan komma att användas för internt förtryck,
- b) från fall till fall och under beaktande av materielens art att iaktta särskild försiktighet vid utfärdande av licenser till för länder där allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna har konstaterats av behöriga FN-organ, Europarådet eller EU,

Materiel som kan användas för internt förtryck anses i detta sammanhang inbegripa bl.a. materiel, i fråga om vilket den tilltänkta slutanvändaren bevisligen har använt sådan eller liknande materiel för internt förtryck, eller när det finns skäl att tro att materielen kommer att användas till andra ändamål eller av annan slutanvändare än vad som uppgivits, och användas till internt förtryck. I linje med punkt 1 i tillämpningsbestämmelserna för denna kod kommer materielens art att beaktas noggrant, särskilt om den är avsedd för interna säkerhetsändamål. Internt förtryck anses inbegripa bl.a. tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning, summariska eller godtyckliga avrättningar, försvinnanden, godtyckliga gripanden och andra allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheter och de grundläggande friheter som anges i relevanta internationella instrument rörande de mänskliga rättigheterna, inklusive Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

KRITERIUM TRE

Den interna situationen i det slutliga bestämmelslandet som en följd av existerande spänningar och väpnade konflikter

Medlemsstaterna kommer inte att tillåta export som skulle provocera eller förlänga väpnade konflikter eller förvärra existerande spänningar i det slutliga bestämmelslandet.

KRITERIUM FYRA

Bevarande av regional fred, säkerhet och stabilitet

Medlemsstaterna kommer inte att utfärda exportlicens om det finns en uppenbar risk för att den avsedda mottagaren skulle använda den tilltänkta exporten på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld.

När medlemsstaterna överväger dessa risker kommer de bl.a. att beakta

- a) om någon väpnad konflikt pågår eller sannolikt kommer att uppstå mellan mottagarlandet och ett annat land,
- b) om det föreligger något territoriellt krav på ett angränsande land som mottagarlandet tidigare försökt eller hotat att genomdriva med våld,
- c) om materielen sannolikt kommer att användas för annat än mottagarens legitima nationella säkerhets- och försvarsändamål,
- d) behovet av att inte negativt påverka den regionala stabiliteten på något märkbart sätt.

KRITERIUM FEM

Den nationella säkerheten för medlemsstaterna eller de territorier i fråga om vilka en medlemsstat är ansvarig för de yttre förbindelserna, samt för vänligt sinnade och allierade länder

Medlemsstaterna kommer att beakta

- a) den tilltänkta exportens möjliga inverkan på egna, andra medlemsstaters eller vänners och allierades försvars- och säkerhetsintressen, samtidigt som de erkänner att denna faktor inte får påverka deras beaktande av kriterierna om respekt för de mänskliga rättigheterna och om regional fred, säkerhet och stabilitet,
- b) risken för att de berörda varorna används mot deras egna styrkor eller mot styrkor från vänner eller allierade eller från andra medlemsstater,
- c) risken för "reverse engineering" eller icke avsedd tekniköverföring.

KRITERIUM SEX

Köparlandets uppträdande i förhållande till det internationella samfundet, i synnerhet i fråga om dess attityd till terrorism, arten av dess allianser och dess respekt för internationell rätt

Medlemsstaterna kommer bl.a. att beakta köparlandets tidigare uppträdande i fråga om

- a) dess stöd till eller uppmuntran av terrorism och internationell organiserad brottslighet,
- b) dess uppfyllande av sina internationella åtaganden, i synnerhet i fråga om icke-användning av våld, även enligt internationell humanitär rätt som är tillämplig på internationella och icke internationella konflikter,
- c) dess engagemang för icke-spridning och andra former av vapenkontroll och nedrustning, särskilt undertecknande, ratificering och genomförande av relevanta konventioner om vapenkontroll och nedrustning enligt punkt b i kriterium ett.

KRITERIUM SJU

Förekomsten av en risk för att materielen skall användas till annat ändamål inom köparlandet eller återexporteras på oönskade villkor

Vid bedömning av den tilltänkta exportens inverkan på det importerande landet och risken för att de exporterade varorna kan avledas till en oönskad slutanvändare, kommer följande att beaktas:

- a) Mottagarlandets legitima inhemska försvars- och säkerhetsintressen, inbegripet eventuell medverkan i FN:s eller andra fredsbevarande insatser.
- b) Mottagarlandets tekniska förmåga att använda materielen.
- c) Mottagarlandets förmåga att utöva effektiv exportkontroll.
- d) Risken att vapnen kommer att återexporteras eller avledas till terroristorganisationer (antiterroristutrustning bör särskilt uppmärksammas i detta sammanhang).

KRITERIUM ÅTTA

Vapenexportens förenlighet med mottagarlandets tekniska och ekonomiska förmåga, med beaktande av det önskvärda i att stater får sitt legitima behov beträffande säkerhet och försvar täckt med minsta möjliga användning av mänskliga och ekonomiska resurser till krigsmateriel

Medlemsstaterna kommer, mot bakgrund av informationen från relevanta källor såsom FN:s utvecklingsprogram, Världsbanken, Internationella valutafonden samt OECD-rapporter, att beakta huruvida den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra den hållbara utvecklingen i mottagarlandet. De kommer i detta sammanhang att beakta mottagarlandets relativa nivå på militära och sociala utgifter och även ta hänsyn till eventuellt bistånd från EU eller bilateralt bistånd.

TILLÄMPNINGSBESTÄMMELSER

1. Varje medlemsstat kommer från fall till fall att pröva de ansökningar om exportlicens för krigsmateriel som ställs till den, mot bakgrund av bestämmelserna i uppförandekoden.
2. Denna kod kommer inte att inkräkta på medlemsstaternas rätt att tillämpa en mer restriktiv nationell politik.
3. Genom diplomatiska kanaler kommer medlemsstaterna att översända utförlig information om de licensansökningar som har avslagits i enlighet med uppförandekoden i fråga om krigsmateriel, tillsammans med en förklaring av varför ansökan har avslagits. Den information som skall överlämnas anges i form av ett utkast till formulär som återfinns i bilagan. Innan någon medlemsstat beviljar en licens som en annan medlemsstat eller andra medlemsstater har vägrat bevilja för en i huvudsak identisk transaktion under de senaste tre åren kommer den först att samråda med den eller de medlemsstater som avslog licensansökningarna. Om medlemsstaten efter dessa samråd ändå beslutar att bevilja licens kommer den att underrätta den eller de medlemsstater som avslog ansökan (ansökningarna) och därvid utförligt förklara sina egna skäl.

Beslutet att tillåta eller vägra överföring av någon krigsmateriel skall varje medlemsstat själv fatta. En ansökan om licens skall anses ha avslagits när medlemsstaten har vägrat att tillåta den faktiska försäljningen eller den fysiska exporten av den berörda krigsmaterielen, om försäljning i annat fall skulle ha ägt rum, eller när den har vägrat att tillåta det relevanta avtalets ingående. För detta ändamål kan ett anmälningspliktigt avslag, i enlighet med nationella förfaranden, innefatta avslag på en ansökan om tillstånd att inleda förhandlingar eller ett nekande svar på en formell inledande förfrågan om en särskild beställning.

4. Medlemsstaterna kommer att behandla sådana avslag och samråd konfidentiellt och de kommer inte att använda dem för att uppnå kommersiella fördelar.
5. Medlemsstaterna kommer att verka för ett skyndsamt antagande av en gemensam förteckning över krigsmateriel som omfattas av uppförandekoden, grundad på liknande nationella och internationella förteckningar. Innan detta är gjort kommer uppförandekoden att fungera på grundval av nationella kontrollförteckningar, vid behov tillsammans med beståndsdelar från relevanta internationella förteckningar.
6. Kriterierna i uppförandekoden samt det samrådsförfarande som föreskrivs i punkt 3 i tillämpningsbestämmelserna kommer också att gälla varor med dubbla användningsområden enligt specifikationen i bilaga 1 till rådets beslut 94/942/GUSP⁽¹⁾ när det finns anledning att anta att slutanvändaren av varorna kommer att vara de väpnade styrkorna eller den interna säkerhetstjänsten eller liknande enheter i mottagarlandet.
7. I syfte att göra uppförandekoden så effektiv som möjligt kommer medlemsstaterna att arbeta inom ramen för GUSP för att förstärka samarbetet och främja sin samsyn i fråga om export av konventionella vapen.
8. Varje medlemsstat kommer att sända de övriga medlemsstaterna en årlig rapport om sin export av försvarsmateriel och sitt genomförande av uppförandekoden. Dessa rapporter kommer att diskuteras vid ett årligt möte som skall hållas inom ramen för GUSP. Vid mötet kommer en översyn också att ske av uppförandekodens verkan och vilka förbättringar som behöver göras, och en konsoliderad rapport grundad på bidrag från medlemsstaterna kommer att föreläggas rådet för godkännande.

⁽¹⁾ EGT L 367, 31.12.1994, s. 8. Beslutet senast ändrat genom beslut 98/232/GUSP (EGT L 92, 25.3.1998, s. 1).

9. När det är lämpligt kommer medlemsstaterna inom GUSP:s ram att gemensamt bedöma situationen för de möjliga eller faktiska mottagarna av vapenexporten från medlemsstaterna mot bakgrund av principerna och kriterierna i uppförandekoden.
 10. Det erkänns vidare att medlemsstaterna, om det är lämpligt, också får beakta den tilltänkta exportens inverkan på sina ekonomiska, sociala, kommersiella och industriella intressen, men att dessa faktorer inte kommer att påverka tillämpningen av ovan nämnda kriterier.
 11. Medlemsstaterna kommer att göra sitt yttersta för att uppmuntra andra vapenexporterande länder att ansluta sig till uppförandekodens principer.
 12. Uppförandekoden och tillämpningsbestämmelserna ersätter alla tidigare gjorda bearbetningar av de gemensamma kriterierna från 1991 och 1992.
-

BILAGA

Information som skall överlämnas

..... [medlemsstatens namn] har äran att informera sina partner om att den i enlighet med EU:s uppförandekod har avslagit följande ansökan om licens:

Mottagarland:

Kort beskrivning av materielen, inbegripet kvantitet och, när det är lämpligt, tekniska specifikationer:

Avsedd mottagare:

Avsedd slutanvändare (om annan än mottagaren):

Skäl till att ansökan avslogs:

Datum för avslag av ansökan:

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 april 1999

Närvarande: statsrådet Persson, ordförande, och statsråden Winberg, Ulvskog, Lindh, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm

Föredragande: statsrådet Pagrotsky

Regeringen beslutar skrivelse 1998/99:128 Redogörelse för den svenska krigsmaterieexporten år 1998.